

Moviments estratègics per configurar el nou paisatge comunicatiu

Empreses mediàtiques, governs i òrgans legislatius i, en general, tots els agents que compten en el sistema comunicatiu dels països occidentals porten temps entregats a escrutar les transformacions que s'hi estan produint. Els uns per fer front a les investides dels competidors emergents, els nous entrants i els que amb tota probabilitat s'instal·laran al sector en un temps no molt llunyà, i els altres per trobar solucions satisfactòries quant a la regulació i preservació de les condicions en què es garanteixen els drets fonamentals a la informació i a la comunicació, quan tot està canviant tan ràpid i la incertesa sobre el futur és més gran que mai, per molts gurús que s'atreveixin a pontificar. En canvi, són diàfanes algunes certeses sobre el present, i les actuacions dels darrers mesos d'uns i altres, que intento recollir aquí, ho posen de manifest.

Una d'aquestes certeses és que el sector de la premsa ha entrat en una nova etapa de la seva existència, aquí i arreu. Per això, no deixen de provocar somriures els intents dels grans editors de diaris catalans i espanyols (*El Periódico*, *La Vanguardia*, *El Mundo*, *El País*) per agafar-se a qualsevol dada favorable subministrada per l'OJD per oferir la imatge de triomf davant la competència. La realitat és molt crua i aferrar-se a augments puntuals de la difusió no farà variar el rumb de la premsa de pagament: a Catalunya, a Espanya, a França, al Regne Unit, a Alemanya, als Estats Units... Arreu, les entitats que certifiquen les vendes de la premsa assenyalen una davallada constant de la difusió, més enllà d'episodis puntuals, i en molts països està en marxa ja la recomposició del mercat: la crisi de *Libération* a França i la pèrdua d'exemplars dels altres diaris, les maniobres de venda de cadenes senceres de diaris als EUA són només exemples del que pot passar aviat per tot arreu.

Per contra, els diaris, setmanaris i altres gratuïts segueixen augmentant la circulació, però ja amb reserves, com s'assenyalava en les Segones Jornades de la Premsa Gratuïta celebrades a Barcelona l'octubre passat. Tampoc ningú ha de pensar que hi ha aliment publicitari il·limitat per a les noves iniciatives que aspiren a fer-se un lloc en el mercat.

En aquest entorn, les empreses de premsa estan buscant refugi en els serveis via Internet o preparant edicions gratuïtes, com l'esperada de *Le Monde* (on hi ha capital de PRISA-*El País*) per a

Joan M. Corbella

Professor del Departament de Periodisme i Comunicació Audiovisual i membre del grup UNICA (Unitat d'Investigació en Comunicació Audiovisual), de la Universitat Pompeu Fabra

Una espasa de Damocles amenaça el sector audiovisual europeu: la reforma liberalitzadora de la directiva europea Televisió sense fronteres, que va fent el seu camí al marge a recer de l'ocultisme mediàtic

aquesta tardor. Sembla que siguin lluny els dies que els editors de diaris de pagament blasmaven contra els gratuïts al crit que allò no era premsa, que eren subproductes, alhora que s'erigien en guardians d'una estranya ortodòxia i negaven l'accés gratuït a les versions digitals amb l'argument que el lector de paper també paga per la informació i no s'ha de discriminar. L'important per a tots ells és trobar sortida a la crisi de la lectura de premsa; però segurament Internet i els gratuïts només han estat els catalitzadors que han accelerat un procés social que ja s'ha anat produint, però més lentament, des dels anys noranta i abans a la majoria dels països. Els ingressos per les promocions de tota mena, l'augment de vendes puntuals que això comporta per als diaris, i la venda o regal en bloc d'exemplars expliquen el fals paradís en què s'havien instal·lat els diaris espanyols, però ara ja és evident la pèrdua de mercat de la immensa majoria.

El sector de la televisió tampoc pot dir que tot són flors i violes, per molt que la satisfacció dels

comptes d'exploració que aconsegueixen construir les principals cadenes privades convencionals semblen apuntar-ho, amb rendibilitats de les més altes de tots els sectors econòmics. Les expectatives a curt termini poden ser molt bones, ja que la publicitat televisiva a Espanya és encara molt barata en relació amb els països de l'entorn i pot créixer encara, i a més el sotrac publicitari dels primers anys dos mil va empènyer les televisions a retallar dràsticament els costos, però aquest coixí té tots els números per anar minvant.

Les noves cadenes gratuïtes (Cuatro, La Sexta) i les plataformes de cable, ADSL i satèl·lit no els disputen de moment grans quotes d'audiència, però sí el públic més atractiu publicitàriament, suficient per afectar-ne la rendibilitat, i a més els fan perdre les dècimes necessàries de quota de mercat per anar reduint l'enorme avantatge que els dos darrers anys havien aconseguit sobre les públiques TVE i TV3. Els últims mesos hem pogut comprovar com les cadenes temàtiques ja sumen el 10% del consum total de televisió a Catalunya i Espanya, i una xifra semblant sumen els dos canals gratuïts més nous.

Però, a més, hi ha altres moviments de fons en el mapa comunicatiu. Les plataformes de televisió de pagament tampoc no aconsegueixen el ritme de creixement que necessiten, i això llasta els grups empresarials que les encapçalen. A més, el fenomen no és exclusiu de la península ibèrica, sinó que per tot Europa s'està produint un procés de concentració de l'oferta considerable, en cable i en satèl·lit, mentre les empreses de telecomunicacions han vist com mana caigut del cel que les propostes de televisió per ADSL, molt ben acollides pel públic, els ajuden a redreçar un negoci que trontollava per la caiguda de la telefonia convencional.

A tot això, a la cantonada espera la televisió digital terrestre (TDT), una veritable quimera per a aquells que hi veuen la possibilitat d'entrar en un mitjà que fins ara els era vetat per manca de canals per concedir en l'exploració privada. Mentre el públic a poc a poc es va equipant per rebre els nous canals (Catalunya al capdavant de l'Estat espanyol, però també en països com França l'avenç és notori, i no cal dir al Regne Unit), els gestors de televisió pública i privada actuals aposten pel nou suport formalment però hi esmercen els recursos econòmics amb comptagotes, a fi d'endarrerir al màxim la maduresa del nou paisatge televisiu. Per això, tot fa preveure que hi haurà víctimes en la transició de l'analògic al digital, i tenen tots els números per ser-ho els adjudicatari de les estacions locals que, a Catalunya com arreu, els governs autonòmics han adjudicat els darrers mesos, en uns concursos esquitxats arreu de polèmica.

Les actuacions polítiques

L'adjudicació dels canals locals i autonòmics de TDT, certament, ha estat al centre de la polèmica política dels darrers mesos en relació amb

l'escenari mediàtic, però no és l'únic conflicte. Des de Catalunya, cal remarcar sobretot el doble contenciós amb dues normes fonamentals: la llei de reforma de la CCRTV i la Llei de l'Audiovisual.

Del primer fiasco, només es pot culpar el sistema polític de Catalunya, incapaç de posar d'acord tots els partits sobre la representació en el consell d'administració. Amb tots els deures fets sobre la resta de punts, i amb un contracte programa aprovat i vigent fins al 2009, que dona estabilitat als mitjans públics per un bon temps, aquest desacord i la convocatòria anticipada de les eleccions ha engegat a rodar una legislatura més una llei cabdal per al sistema comunicatiu català.

La Llei de l'Audiovisual tampoc no ha tingut sort. El seguit de pronunciaments contra la feina del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, sobretot des de Madrid, juntament amb la malaguanyada circumstància d'aprovar aquesta llei pensant que l'Estatut que s'havia d'aprovar augmentaria el sostre competencial de Catalunya, han portat la llei a la via del Tribunal Constitucional i ha deixat a l'espera del seu pronunciament la reforma més important de la regulació de l'activitat de ràdio i televisió al país.

Amenaces en clau europea

Per la seva banda, el sistema polític espanyol ha fet irregularment els deures. Per un costat, ha encarrilat la solució al deute de RTVE i la reforma d'aquest ens, encara que amb un cost altíssim en reducció de personal, que cap govern ni parlament anterior s'havia atrevit a fer. Però, de l'altre costat, van a un ritme realment lent les altres reformes pendents: la llei del consell audiovisual espanyol i la llei general de l'audiovisual, promeses una legislatura rere l'altra des de 1995. A canvi, el govern espanyol ha optat per la via dels decrets i reformes parcials de lleis al Parlament per tapar forats: modificar les normes sobre límits de propietat de la televisió privada i la ràdio, liberalització del cable, nou pla tècnic de ràdio en FM que permetrà augmentar les concessions al sector, i a Catalunya ordenar el centenar de freqüències irregularment ocupades per les cadenes, entre d'altres aspectes.

Les amenaces a la televisió, però, no són exclusives de Catalunya i Espanya. Al Regne Unit la BBC ha plantejat canvis importants de filosofia per sobreviure, ara basada en l'entreteniment de qualitat per no perdre audiència jove; a França, els canals públics no acaben de resoldre el seu futur, mentre el govern autoritza la fusió de les plataformes privades i prepara un controvertit projecte de llei de televisió que no agrada gairebé ningú, i a Itàlia passa el mateix, però amb l'objectiu de desfer parcialment el muntatge organitzat en l'etapa Berlusconi. A tot això, una espasa de Damocles amenaça el sector: la reforma liberalitzadora de la directiva europea Televisió sense fronteres, que va fent el seu camí al marge a recer de l'ocultisme mediàtic.